

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. VI. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1808_93A-txt-shoot-k2.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Fortale.

Hvad Nordens ældste Indbyggere have troet om Guderne, om et Liv og en Livsyttring, høiere og stærkere end Menneskets, er en Umulighed at bestemme, da Vi ikke engang vide Noget om Deres Oprindelse eller Liv. Vel har Man troet, i de gamle Sange at finde Spor af en *forodinsk* Religion; men snart har Man her taget senere Tillæg for at være det *Ældres* Levninger, og snart har Man forvildet sit Syn, ved at tro: at den Odin, Man tænker hidkommet ved Kristi Fødselstid, dannede en *ny* Gudelære.

Saameget er vist, at *Asalæren* er den ældste nordiske Gudelære, Vi mægte at beskue, og saa tiltrækkende det for vor Nysgerrighed kunde være, at vide, om denne Læres Skaber har i Fremstillingen af sine Ideer benyttet noget forhaandenværende Stof, og hvilket, saalidet troer vi, at en Undersøgelse herom kunde, ifølge sin Natur, lede til *noget*, end sige til *noget vigtigt* Resultat.

Jeg mener, at baade kan vor indre Sands tilfredstilles, og det Historiens Forbillede som i Mytologien bør søges, findes, ved at skue hen paa *Asalæren*, der i fem store Akter udfolder det herligste Seiersdrama, som avledes og kunde avles hos en dødelig Digter. En Ahnelse heraf var det, som tvang de Faa, der stirrede ind i gamle Nord, til at bekende: at der mellem Norges Klipper havde engang staaet et Tempel for Guddommen skønt og betydningsfuldt. Dog, De troede mismodige, at Templet var gennem mere end et Aartusende saaledes knuset og nedbrudt, at selv dets Omrids ei mer kunde gives. Mængden, endog af de Studerende i ædlere Betydning, troede Dem paa Ordet, og Følgen blev, at mange nordiske Videnskabsmænd, der kendte hver Blomst i Arkadiens Have, næsten studsede blot ved *Ygdrasil's* Navn. En *Bartholin* og *Suhm*, en *Sandvig*, *Gräter* og *Herder*, en *Thorlacius*, *Abrahamsen* og *Nyrup* bøde vel, Hver paa sin Vei, deres Landsmænd standse, skue og be undre, men det var næsten som Røste i Ørken. Dette kan synes unødigt, men er dog saare forklarligt, naar Vi betænke, at de faa Mindesmærker om Nordens Gudeliv, der ligesom ved medfødt Kraft trodsede Ødelæggelsen, gennemlevede Tiderne og naaede Os, vare *alle* vanhældede, medens *noogle* endog vare Opløsningen nær; at den hellige Taage som omgærdede dem, og maaske ofte reddede dem fra Ødelæggelse, nu tilslørede den bevarede Herlighed, og at *hin* derfor maatte gennembrydes, før *denne* kunde skues. Man maatte slet Intet kende til de almindelige Mennesker, naar Man skulde behøve at ty til Erfaringen, for at faa at vide, at næsten Alle vendte sig bort, at De som bleve staaende og stirrede ind i Mørket, vare de Faa, som enten grebes af enkelte dybe Toner, eller, ved at vandre fortrolig mellem Asers Altre og Nordens Helte, begejstredes for de ukendte Guder. Nordens Historiker og Oldgrandsker følte saaledes stedse en, vist ofte dem selv uforklarlig, Interesse for Nordens Gudelære, men De kunde ikke forplante den, fordi den, ifølge sin Natur, kun var til for *Dem*.

Dog, om ogsaa Taagen gennembrødes og adsplittedes, maatte det dog, formedelst de fleste Menneskers Krav paa let og hurtig Nydelse, gaa sent med Erkendelsen af gamle Nord, naar ei tillige xen stor og yndet Digter gjorde dets Guder og gudlige Helte til Genstande for sin Anskuelse, og saaledes tvang alle dem, der vilde nyde Hans Kvad, til at kende dets Genstande.

Evald digtede sin *Balder*, og en dunkel Ahnelse af Nordens Herlighed udtaler sig gennem Digtet; men Skjalden stod selv *udenfor* den Verden Han vilde fremstille, og derfor kunde Han ogsaa fattes af Dem der stode *udenfor* den.

Den mandige *Pram* fandt, at *Thor* vel dog saa lidt anderledes ud i Naturen, end der, hvor Han maatte staa og slaa sine Visetriller; Han saa Nordens Kraft fremtræde i *Stærkodder*, og det har mangengang smertet mig, at Han vendte sig fra

Den Muse, som Oldtidens nordiske Skjalde
Beaanded til fri og ukonstlede Sang
Om Heltens Kamp, naar de kække betvang
De bjerghøie Jetter - - - - -

fordi Han, skuende trindt sig i en forkælet og udmarvet Tid, maatte med sørgelig Sandhed udbryde:

Din buldrende Røst ingen Lykke vil gøre.
Hvo vil vel Din dundrende Tordenlyd høre?
Man flyer Dig med Angst, eller agter Dig ei.

I Digterfortvivlelse vendte Han sig til den *simple Forstand*, og skønt Han havde formeget Digterisk i sig, til ei ofte at bortvise denne Snillets kolde og barske Tugtemester, saa lukkede Den dog Hans Øie for de herlige Syner, der ellers, paa den Punkt Han stod, uidentvilt maatte aabenbaret sig for Ham.

Hvad skal Man sige om de Øvrige som høre til den Periode, man stundum ei rødmæde ved at kalde den danske Poesies *Guldalder*, maaske fordi selv det reneste Guld i den røvedes Glands og Vægt; Perioden, da Alle, som kunde føle, uden just at blive slaæet, som havde mere Vid end dem der havde mindre; som kunde skrive et rimet eller rimfrit Vers, og til Nød en syngelig Vise; hilste sig selv og hinanden ret pyntelig som Digtere og Skjalde? Hvem skulde tro at Norden kunde vente sig Noget af Saadanne? Det kunde ei heller, men frygte sig for dem maatte Det desværre; thi Nogle af Dem vilde gaa i Evalds og Prams Spor, og forsynede sig til den Ende med større eller mindre Ladninger af Gudenavne og Fabelord. Naar De nu ret vilde vise sig i Deres Kraft, udstrøede De disse i Blinde, visse paa, at hvor de end faldt, vilde de finde lige rigtig Plads. Der sad de da, som Glasstumperne i de graa Vægge, og Aberne tyktes vel om den løierlige Glimmer; men Læserne med Sands for det *virkelig* Store og Skønne xii maatte have holdt op at være sig selv, dersom de ei med Væmmelse havde vendt sig bort fra slige mytologiske Broderier. Medens nu de priselige Sædemænd stode forfærdede og næsten forstenede over, at de kærnløse Skaller ei vilde vokse i Gruset og bære hundrefold Frugt, avledes den ulykkelige Fordom, at Nordens Gudelære vel maatte være en Orddynge uden Betydning, da den *vedholdende* og *upaatalt* fremtraadte som en saadan.

Baggesen, som trods alle de Hundeglam der senest forfulgte Ham, fordi Han endelig hævede sig til en ham værdig Punkt, og trods de *lumpne* Epigrammer, hvori usle Rimsmedde, som Hans retfærdige Svøbe rammde, søgte at trække Ham ned til sig; *Offentlig bør det siges, til Skændsel for den Nedrige som det rammer, at rimede Grovheder i epigrammisk Form *snige* sig om i Mørket, og søge at klæbe sig paa Baggesens, vor herlige Digters Navn. som trods alt Saadant, stod og staar som en Kæmpe mellem Dværgene, var formeget Digter, til at ligne Hine, der af Eddas Ord sammenkludrede sig Skamlere, paa det Folk skulde tro: De vare store. Og dog (med Bedrøvelse erkender jeg det) maa Hans Brøde mod Nordens Guder næsten agtes større end Hines; thi Han xiii kunde fornærme, og gjorde det, ved at behandle Guderne som sin Eiendom, behænge Dem med Narrekappen og stille Dem frem til Latter for *Hoben*.

Saaledes stode vore Fædres Guder, vanærede og spottede, med affaldne Kroner og brækkede Septre, indtil Skjalden *Oehenschläger*, jeg tør ei sige forbarmede sig over Dem, men vovede at oplede Dem der, hvor De stande i en Glands, ingen Skygge kan fordunkle og intet Slør bedække for *Digterens* Øie. Vel søgte Han Dem stundum der, hvor kun Deres *Genfærd* vare; vel iførte Han Dem stundum et Purpur, sprængt med Sydens Guld, som Hans egen konstige Haand virkede, fordi Han, ilende, ei saa Deres eget; men hvad Han ikke hidtil saa, vil Han sikkert engang se, thi Han *kan*, og skedte det end ikke, vilde dog den Pris evig tilhøre Ham, at have været den Første, der atter begejstrede Norden for sine gamle Guder, og iførte Dem en Dragt der forkyndte Deres Høihed. Enhver, som fik Øie for det stærke, underfulde Spil i *Vaulunds* Kvad; som fulgte *Thor* til *Jotunheim* og hørte Sagnet om Tidens Fødsel; som gennemskuede *Hakon* i Kraftens *Øieblikke* og lyttede til *Audens* dybe Toner; som vovede at se Spydet hærdes til Hødur, xiv og at høre *Mørkalfers* knusende *Kor*; Han saa Glimt, og hørte Lyde, som Han aldrig glemmer.

Virkelig frembrød ogsaa, da *Oehenschlägers* Harpe klang, i de mere Udvikledes Barm en inderlig Længsel efter at kende Nordens Guder, og Vaabengnyet kunde ikke dæmpe, men fordobbede den snarere, som en udvortes Genlyd fra de svundne Tider, som *Stridskøguls* høie Stemme, der kalder Helte til Valhal. Man skuede trindt sig, efter en Vei til den Verden, hvori Digteren bevægede sig, og hvortil Nutiden stadig henpeger oftest som Fristed, sielden som Urbillede. Man fandt ingen, thi de Man kunde finde, førte enten slet ikke did, eller vare saa lange og besværlige, at Man, hindret af andre Sysler, mistvivlede om at kunne lægge dem tilbage. Virkelig var der ingen Vei til *Edda* uden *Edda* selv, thi *Suhm* havde blot samlet, og *Ville*, *Bastholm* og *Möinichen* havde forgæves søgt at lære Andre, hvad De selv ei vidste.

Priselig var den Hensigt, i hvilken Professor *Nyrup* (varm Ven af Asalæren, som af al Videnskabelighed) paatog sig Oversættelsen af den prosaiske *Edda*; thi vel er Denne kun Mytologiens Forgaard, hvori Mange saaledes forvildede sig, at De aldrig funde Templet selv, men naar xv Man *der* kun søger en *Standpunkt* og intet Blivested, da vil Man dog kunne føle sig Helligdommen nærmere. Skulde denne Oversættelse (med sin ikke heldig valgte Titel) derimod lede til den saare vrang Tro, at Man, ved at kende de deri indeholdne Fabler, ogsaa kendte Nordens Gudelære, som den i sin Renhed var, eller ogsaa kun, som den udtaler sig i de ældste Sange, da maatte alle Asalærens Venner inderlig bedrøves. Klogelig søgte Professoren at forekomme denne Ulempe, ved stadig at henvise til *Sandvigs* Oversættelse af den *poetiske* *Edda*; men om end langt flere Eksemplarer af denne vare ræddede fra Urteboden, *Jeg undrede mig længe over, hvorledes en Bog som denne, der ei er til Mørskab, kunde være udsolgt; men min Forundring svandt da jeg hørte, at dette herlige Vidne om vor *Sandvigs* Entusiasme, Skarpsindighed og Flid var solgt – til *Makulatur*. gives dog kun Faa, som paatage sig Sammenligning, og end Færre, som kunne vurdere Forskællen, og uddrage Resultatet om Bygningernes særegne Stil. Dette er saameget vanskeligere, som Sangene uden al Kritik ere stillede ved *Siden* af hinanden, og, ved en ublid Skæbne, ganske blottede for Anmærkninger, uden hvilke de *Vigtigste* ei engang kunne læses med Behag, mindre fattes xvi af Dem, der ei gjorde Nordens Gudelære til Studium.

En, under visse Betingelser populær, Udsigt over Nordens Mytologi, med bestemt Hensyn paa de senere Forvanskninger som *saadanne*, synes at være det eneste Middel til, baade at bibringe Flerheden et Oversyn, og sætte Dem istand til at nytte hine Oversættelser, og en saadan er det jeg søger at give. Hvorvidt jeg er Arbeidet voksen, maa Tiden lære; men at jeg har bestræbt mig for at blive det, haaber jeg Man vil se, og at det Studium jeg driver ei er noget *vilkaarlig* valgt, lære Man af et Blik paa mit Liv med Hensyn til Norden!

Det er kun bogstavelig Sandhed, naar jeg her gentager, at jeg fra min Barndoms Dage ei erindrer nogen mere levende Smerte end den, jeg følte ved at læse hos *Hvitfeld*: at Vi Intet vidste om de gamle Gu der. Det var, som om jeg paa engang gennemrystedes af Ahnelsen om Deres Herlighed, og af Spaadommen: at Deres *Liv* skulde, i sin Tid, vorde Betingelsen for *mit*. Aarene henrunde, men mellem de mest fremmede Sysler, i Skolestøvet og de akademiske Ledebaand, kunde jeg dog aldrig glemme de underlige Toner, der gennem Thors og Odins Navne havde saa tidlig xviifæstet sig i Sielens Øre; *hisset* hørte jeg med inderlig Glæde *Suhm* fortælle de mange Sagn om Nordens Guder, og *her* greb mig en Vennehaand, som ledte mig hen til de vise Oldinge: *Snorro* og *Saxo*, i hvis Spor jeg da henvandrede mod Eddas mystiske Skov.*Dig, min tidligere Ungdoms eneste Ven, *Peder Nikolai Skougaard*! Dig var det som ledte mig. O! kendte Flere, som jeg, din stærke Aand, dit dybe og omfattende Blik i Nordens Fortid, din næsten overmenneskelige Flid og Udholdenhed, da vilde de bede med mig: at Videnskaben dog ei for stedse maa have tabt sin Yndling!!! Paa underlige Stier førte Nornerne mig ind i *Den*, og i de senest svundne Aar var gamle Nord, med sine Guder og Helte, den Verden, hvori jeg, næsten udelukkende, bevægede mig. At fremstille *hvad* jeg saa, som jeg saa det, skal være mit Livs Sysse; at oplade den mytiske Verden for mine Landsmænd og *vidne* om hvad jeg har set, er denegang mit Øiemed.

Jeg havde besluttet, ei at fremlægge Resultaterne af mine *Undersøgelser*, før jeg kunde fremlægge disse *hele*; men *mange* Grunde bestemte mig til at fravige min Beslutning, og *nogle* ville være nok til at retfærdiggøre Frafaldet. Om ogsaa min Granskning *kan* endes før mit Liv, xviii vil jeg, som er uden al Frændskab med Plutus og Hans Yndlinge, dog neppe nogensinde vorde istand til at fremstille *den* i videnskabelig Form; men blev endog dette muligt, vilde dog en saadan Fremstilling kun være for Faa.

Til Nordens Mytologer har jeg en Bøn, og det er den, at De ei ville bryde Staven over mig, om De end ikke sielden føle sig fristede dertil! Jeg stræbte at beskue *Edda* ved sit *eget* Lys, og Grundene, hvorfor jeg afviger fra mine Forgængere, maa jeg, næsten overalt hvor de ei ligge i Fremstillingen selv, blive skyldig. Dersom det undes mig, at leve *nogenlunde* udelt for min Granskning, og da at kunne meddele den, skal jeg stræbe at betale denne min vitterlige Gæld, og *først da* dømme Man mig! At det *Enkelte* trænger til mange nærmere Bestemmelser, erkender jeg selv, og at den første og tredie Afdeling *her* kun ere til for den *andens* Skyld, haaber jeg er klart.

Men, hvad skal jeg svare en *Adelung* og Hans Jævninge, der tør mene, at vor hele Gudelære blev til i de senere Aldere, da Skjaldene hendreve de lange Vinteraftner ved at udspække en Del af Kristlæren med allehaande Fabler?

xix At Tydslands Smaasiæle, fulde af Nasionalismens urene Bærme, stedse med misundeligt Øie skelede til Nordens genfødte Guder, var saa naturligt, at Man aldrig ændrede det, men hørte gennem Gräter og Herder det høreværdige Tydslands Broderjubel. Da derimod en *Adelung*, der eier et vist (maaske ikke lidet) Navn, nedlader sig til at være Ordfører, trykker sin Myndigheds Segl paa længe glemte Usselheder, og ved de uværdigste Fordreielser søger at kaste Sandsynligheds Skin paa de urimeligste Paastande,*Kun et Eksempel vil jeg anføre. *Adelung* opstiller Nordens Gudelære omtrent som den *svagsynede* Dalin, med den Grille at ville smedde den til Kristendommen, *fortolkede* den, og nu tilføier Han: Dette er lige efter *Vøluspa* (!!!) og at Ingen skal tro, det er mit Værk, vil jeg henvise til Dalin, lettroende Ihukommelse, som netop har samme Fremstilling og beviser (?) hvert Led, af *Edda* selv. Er dette Uvidenhed eller Skamløshed, eller en Blanding af Begge? Sikkert det Sidste, thi *Adelung* kan aldrig have læst *Vøluspa*, og snakke saa om den. da nødes jeg til at svare Ham i hans Eftersnakkere, hvad salig Thomas Bartholin fordem svarede Huet paa Originalen til *Adelungs* Kopi: mendaciorum congeriem paucis lineis effutitam redarguere proclive esset, si odiosæ controversiæ xxinsistere luberet. Vil Man sige, at saadant Svar er ei humant, da har Man *maaske* Ret; men sandt og fortjent er det, og Humaniteten (saaledes som den almindelig forstaaes) er saalangt fra at være min Afgud, at jeg meget mere agter den for en honningblandet Gift, der, udstrømmet fra den vrangne Oplysning, truer at søvndysse det *Ædelste* hos Mennesket: glødende Varme for det Hellige og Sande; thi vist maa denne stundum yttre sig som dyb Foragt for det Usle. Vil Man derimod undskylde *Adelung*, som Han undskyldte *Snorro*, og sige at Han, langt fra at tro, det var Sandt Han skrev, kun skrev det for Spas, da antager jeg med Glæde denne Mening, og tør tro, at en saadan Gætning er fordelagtigere for Hans end for *Snorros* Eftermæle.

Til Beroligelse for de redelig Tvivlende, tør jeg paa det bestemteste erklære, at enten avledes Nordens Oldtid af hine Guddomme, der stande og røre sig saa kraftelig i Eddas stjernelyse Nat, eller ogsaa har en *Gud* selv skabt det harmoniske Livs *Billede*, hvis Træk ere adspredte i Islands Sagaer, og samles, som Straalerne i en Brændpunkt, hos *Snorro* og *Saxo*; *Mennesker* kan kun lyve i *Tiden*, en *hel Tid* mægte de ei at fremlyve.

xxi At selv Romerne have erkendt den fuldkomne Modsætning, hvori Nordens Religion stod til hver anden bekendt, og meget vel fattet den Punkt, hvori Forskællen egenlig hviler, sees tydelig af det tit anførte, men vel ei noksom begrundede Sted hos Lukan, hvor Han tiltaler Barder og Druider saaledes:

Solis nosse Deos et cæli numina vobis
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis

Incolitis lucis. Vobis autoribus, umbræ
Haud tacitas Erebi sedes, Ditisqve profundi
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus
Orbe alio: longæ (canitis si cognita) vitæ
Mors media est. Certe populi qvos despicit arctos
Felices errore suo, qvos ille timorum
Maximus, haut arguet leti metus. Inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæqve capaces
Mortis: et ignavum redituræ parcere vitæ. *For Læsere der ei forstaa Latin vil jeg til
Husbehov oversætte Stedet som findes i Lucans Pharsal. lib. 1. v. 452-62.

Guder og Himmelens Hær af *Eder allene* erkendes,
Eller forborgne de blev for *Eders Øine allene*,
Der hvor I bygge saa dybt udi Skov i de lønlige Lunde.
Troer Man Eder, da ei til Erobi Taushed neddale
Skyggerne, ei til Plutos omdunklede Rige;
Men i en Verden paa ny hvert Ledemod kraftigen rører
Aanden endda. Hvis I ved, hvad I synge da vorder kun Døden *Midten* af Livet.
Nordstjernen skuer en Slægt, Vildfarelsen selv er dens Lykke,
Ikke af høieste Frygt den trænges, af Frygten for Døden,
Villig den styrter i Sværd sig, trodsende Døden saa modig,
Niding er den, som et Liv vil skaane der atter fornyes.

xxiiKunde Lucan have udtrykt sig anderledes efter at have studeret Nordens Kvad og Sagn?

Valkendorfs Kollegium

den 28de Octb, 1808.
